

ЦІННІСНИЙ ПОВОРОТ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕХОДУ ВІД ТРАДИЦІЙНОГО ДО МОДЕРНОГО СУСПІЛЬСТВА (ЗА Р. ІНГЛЕГАРТОМ ТА К. ВЕЛЬЦЕЛЕМ)

І.Г. СИДОРЕНКО, кандидат філософських наук, доцент кафедри культурології,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: limans@i.ua

Анотація. У статті на основі емпіричного матеріалу, зібраного американськими соціологами Р. Інглегартом та К. Вельцелем, простежено трансформації цінностей, що супроводжують процес переходу від традиційного до модерного суспільства. Враховуючи той факт, що у різних галузях соціо-гуманітарного знання існують свої підходи до визначення цінностей, вихідним став спільний для всіх критерій сприйняття цінностей, а саме, емоційна складова.

При розгляді питання про цінності увагу зосереджено на двох положеннях. Перше полягає у тому, що соціально-економічний розвиток призводить до закономірних змін у культурному та політичному житті. Розглянуто, що попри ціннісний поворот традиційні цінності продовжують визначати розвиток суспільств.

У другому положенні йдеться про те, що культурні зміни в процесі модернізації є нелінійними. Індустріалізація кладе початок секуляризації. Постіндустріальне суспільства на перший план висуває цінності самовираження. Утвердження цінностей самовираження веде до формування гуманістичного суспільства нового типу.

Виявлено, що логіка ціннісних змін пов'язана зі зміною поколінь. Кожне нове покоління пропонує свої цінності, що відрізняються від цінностей попередніх поколінь. Розвиток суспільства залежить від того, які цінності обирає в якості бажаних найбільш продуктивна частина суспільства – представники молодого покоління.

Ключові слова: теорія модернізації, цінності, постіндустріальне суспільство, культурні зміни, цінності самовираження, свобода вибору, освіта.

Актуальність (Introduction). Розв'язання важливих проблем нашого часу потребує попередньої дискусії щодо цінностей у сучасному суспільстві. Запит соціальної практики спрямовує розгляд питання цінностей у конкретно-практичну площину. Для того, щоб домовлятися про політичні питання, збереження довкілля, доцільність впровадження генетичних технологій, стосунки між поколіннями, контроль міграційних потоків тощо, слід виходити із прийнятних для всіх ціннісних настанов.

Сучасне постіндустріальне суспільство формує свої стандарти поведінки, вимагаючи здатності кожного члена суспільства брати участь в обговоренні фундаментальних проблем. Практичний запит до підготовки сучасного професіонала будь-якого фаху формує вимогу оволодіння ним здатністю та готовністю вирішувати складні колізії та конфлікти, що супроводжують сучасні сфери діяльності. Від того, які цінності є визначальними для переважної більшості населення, залежить розвиток суспільства.

У даній статті не ставиться за мету дослідження ціннісних пріоритетів українського суспільства. Вона присвячена вивченню ціннісного повороту в процесі переходу від традиційного до модерного суспільства загалом. Однак подальший розгляд даного питання є нагальним для України. Український історик Я. Грицак говорить про те, що у нас „є великі проблеми з цінностями: в Україні домінують цінності закритого суспільства, неготового до змін” [2, с.337]. Більш того, професор Грицак зауважує, що в Україні „не спостерігаємо радикальних змін у способі думання про себе” [2, с.339].

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Питання ціннісного повороту, що стався протягом останніх десятиліть, найбільш ґрунтовно представлені дослідженням американських вчених Р. Інглегарта та К. Вельцеля. Ними та командою соціологів був проведений проект за програмою „Світове дослідження цінностей” („World value service”) та „Європейське дослідження цінностей” („European Values Survey”), що являє собою вивчення динаміки цінностей у всьому світі. Опитування почалося

у 1981 р., охопив 81 країну на усіх континентах, серед опитаних були люди старшої вікової категорії, що дає інформацію про цінності, актуальні для представників декількох поколінь упродовж ХХ ст..

Одним з перших, хто зауважив на співвіднесенні розвитку економіки з процесами у сфері культури, є французький просвітитель А. де Кондорсе. На взаємозв'язок технічних інновацій та соціально-економічних змін із культурною сферою вказує засновник сучасної економічної теорії А. Сміт.

Вплив етнічних традицій та цінностей на поведінку людей, що опинилися в новому соціальному середовищі, дослідили на емпіричному матеріалі соціологи Ф. Знанецкий і В. Томас.

Досліджуючи питання переходу від традиційного до індустріального суспільства, ряд науковців, серед яких М. Вебер, Д. Белл, Е. Тоффлер, доводять, що цей процес супроводжується відходом від системи традиційних цінностей. При цьому М. Вебер вважає, що релігійні цінності продовжують визначати економічні відносини. С. Хантінгтон, Х. Патнем, Ф. Фукуяма переконані у надзвичайній укоріненості традиційних цінностей, та говорять, що саме культурні традиції формують сучасну політичну та економічну практики. С. Хантінгтон основу майбутніх конфліктів у постіндустріальному світі вбачає у стійких культурних розбіжностях, особливо – релігійних традиціях різних суспільств.

Мета (Purpose) полягає у розгляді зміни цінностей з переходом від традиційного до модерного суспільства.

Методи (Methods). У процесі дослідження застосовано наступні методи: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація.

Результати (Results). В різних суспільствах людисприймають світ по-різному, і їх цінності можуть кардинально відрізнятись. Враховуючи це та той факт, що у різних галузях соціо-гуманітарного знання існують свої підходи до визначення цінностей, будемо спиратися на спільне для всіх визначень ядро, а саме, емоційну складову. Цінності є чимось надзвичайно приривливим та важливим. Цінності слід відрізнити від норм, які носять обмежувальний характер, та від бажань, які є чимось приривним.

За М. Вебером, цінності є способом людського мислення. Вони формують уявлення про те, що є вартим прагнення. Скрізь призму цінностей ми оцінюємо наші бажання. Якщо бажання відповідають нашим цінностям, ми намагаємось їх здійснити. Якщо бажання суперечать нашим ціннісним уявленням, ми маємо від них відмовитись. Таким чином, цінності – це уявлення про те, що варте наших бажань, „закарбовані емоційно уявлення про бажані цінності” [4, с. 11].

К. Вігандт говорить про те, що цінності захоплюють нас, ми відчуваємо з ними зв'язок, вони постають не внаслідок логічних обґрунтувань, а з якісного досвіду [1, 544].

Я. Грицак вдається до метафори, порівнюючи цінності з матеріалом, з якого зроблена спускова пружина наших прагнень. „Цінності є тим, у що ми віримо, що для нас дороге, на що ми готові пожертвувати свій час, гроші, здоров'я і, в разі потреби, життя” [2, с.337].

Цінності не є чимось абсолютним, вони пов'язані з соціально-економічним розвитком, отож є прогнозованими. Р. Інґлґарт і К. і Вельцель [5] зауважують, що зміна цінностей веде до перегляду релігійних переконань, впливає на рівень народжуваності, гендерні ролі та сексуальні норми, що призводить, у свою чергу, до демократизації інститутів і змушує еліти враховувати зміни суспільних настроїв.

Теорія модернізації, в зрізі якої пропонується розглядати питання цінностей, виникла в епоху Просвітництва разом з переконаністю в тому, що технічний прогрес надасть людству владу над природою. Після Другої світової війни в США виникла ще одна версія теорії модернізації. Відповідно до цієї концепції традиційні цінності повинні бути замінені сучасними цінностями, що дозволить суспільствам стати на єдино вірний шлях капіталістичного розвитку. Однак, такий погляд є надто спрощеним хоча б з урахуванням того, що попри стрімкий соціально-економічний розвиток, релігійні та етнічні традиції, як на Сході, так і на Заході, залишаються надзвичайно стійкими. Сьогодні в царині соціально-економічного розвитку представлені дві протилежні наукові течії. Згідно першій, неодмінно має відбутися занепад традиційних цінностей з їх подальшою заміною на сучасні. Інша течія наголошує на стабільності традиційних цінностей та їх подальшому впливові на культуру.

Головна теза теорії модернізації, за Інґлегартом-Вельцелем [5], полягає в тому, що соціально-економічний розвиток призводить до закономірних і частково прогнозованих змін у культурному та політичному житті. Однак, хоча під впливом модернізації ціннісні системи різних країн розвиваються в одному і тому ж напрямку, їх конвергенції не відбувається. Цінності змінюються, але при цьому вони продовжують відображати історичну спадщину суспільства.

Зокрема, М. Вебер довів, що традиційні релігійні цінності мають стійкий вплив. Суспільства, сформовані під впливом протестантської, конфуціанської або ісламської культурної традиції, навіть після того, як релігійні інститути втратили свій колишній авторитет, продовжують демонструвати характерний набір цінностей і уявлень. Релігія, яка була історично, значною мірою визначає теперішню траєкторію розвитку суспільства.

Хоча в постіндустріальному суспільстві колишні ієрархічні церковні інститути втрачають популярність, духовне життя набуває форми, які все більше відповідають цілям самовираження особистості. Інґлегарт і Вельцель вказують на те, що на етапі індустріалізації роль релігії дійсно слабшає, однак духовні потреби в широкому сенсі цього поняття не зникають - навпаки, їх значення тільки посилюється. У суспільстві знань продуктивність праці залежить не стільки від матеріальних обмежень, скільки від ідей і уяви. Це створює атмосферу інтелектуальної творчості та натхнення, духовні питання знову виходять на перший план. Хоча авторитет традиційних церков продовжує слабшати, в постіндустріальних суспільствах люди більше, ніж раніше, замислюються про сенс і мету життя.

Говорити про тенденцію втрати значущості релігійних вірувань в економічно розвинених країн Заходу було б помилково. Релігія виконує багато функцій. Одна з них полягає в тому, щоб давати орієнтацію та відчуття безпеки в ненадійному світі. Маючи матеріальний добробут та безпеку, люди все одно задаються екзистенційними питаннями та питаннями морального вибору. Евтаназія, самогубство, аборт, ставлення до безнадійно хворих людей, людей похилого віку – перелік цих питань змушує замислитися про нещастя та трагедії нашого життя, про страждання та хвороби, про наші обов'язки. І, відповідно, замислитися про центральну філософську проблему - проблему життя та смерті.

Сучасні люди володіють необхідним рівнем освіти, щоб зрозуміти: процес модернізації наділив людство небаченими до того можливостями впливати на природу, що дозволяють йому навіть знищити саме життя на планеті. Це розуміння виробляє у людей повагу до життя у всіх її проявах і впевненість в необхідності обмеження наукової думки. В результаті виникають нові форми духовного життя, багато з яких пов'язані з ідеєю нової рівноваги між людиною та природою. Найбільш наочно все це проявляється в суперечках про етичні аспекти генної інженерії, біотехнологій та інших технічних інновацій.

Отже, модернізація призводить до зміни цінностей, при цьому цінності перебувають під впливом історичної спадщини. Я. Грицак, узагальнюючи цю частину дослідження Інґлегарта-Вельцеля, говорить, що здатність до змін залежить від того, наскільки міцною, тривалою була традиція, сила певної політичної поведінки в історії того чи іншого народу [3].

Друга теза, на якій наголошують Р. Інґлегарт і К. Вельцель, полягає в тому, що культурні зміни в процесі модернізації є нелінійними [5].

Можна виділити два етапи впливу соціально-економічного розвитку на зміни в сфері культури. На етапі індустріалізації відбувається перехід від традиційно та релігійно ґрунтованих ціннісних настанов до цінностей, легітимованих у секулярно-раціональній формі, а з появою послуг та знання більшої ваги порівняно з матеріалістичними орієнтаціями набувають постматеріалістичні [6, с.457]. Індустріалізація кладе початок одного важливого процесу культурних змін: секуляризації. Виникнення постіндустріального суспільства запускає другий фундаментальний процес культурних змін: рух до особистої незалежності і цінностей самовираження.

В обох випадках змінюється ставлення людей до влади, але змінюється по-різному. Індустріальна стадія модернізації призводить до секуляризації влади, а постіндустріальна стадія - до емансипації від влади. Постіндустріальна модернізація веде до фундаментальної зміни економічної стратегії - відбувається переорієнтація від максимального підвищення матеріального рівня життя до підвищення добробуту людей за рахунок зміни способу життя. Інґлегарт і Вельцель говорять, що відбувається переорієнтація з кількості речей на «якість

вражень» [5]. Зокрема, пріоритетним стає не економічне зростання будь-якою ціною, а питання захисту навколишнього середовища.

Акцентування цінностей самовираження не означає, що з матеріальними прагненнями покінчено. Але переважаючі економічні орієнтири поступово переглядаються. У постіндустріальних суспільствах все більшого поширення набуває свідоме ставлення до споживання, Інґлегарт-Вельцель [5] називають це „політизацією споживання”, маючи на увазі, наприклад, бойкот товарів, при виробництві яких не дотримуються екологічні або етичні норми. Споживання все більше визначається способом життя та свободою вибору, і не є лише питанням задоволення першорядних потреб. Згадаймо гасло „Не купуй російське!”, під яким проходила всеукраїнська громадська акція бойкоту російських товарів та послуг.

Затвердження цінностей самовираження формує гуманістичне сприйняття загроз. Воно фундаментальним чином відрізняється від егоцентричного сприйняття загроз, що лежить в основі цінностей виживання. Ризики, пов'язані з новими технологіями, наприклад, генною інженерією, мають довгостроковий характер і загальнолюдський масштаб, але тут і зараз окремому індивіду вони нічим не загрожують. Такого роду загрози не відчуються негайно, для їх розуміння необхідно мати високий рівень інформованості та здатність розбиратися в складній аргументації. Життєва захищеність підвищує здатність до співпереживання та підсилює усвідомлення загроз довгострокового порядку.

Ті, для кого важливими є цінності самореалізації, прагнуть бути соціально ангажованими, виявляти високу громадську активність, допомагати соціально незахищеним суспільним групам, зокрема, погоджуються готувати їжу для безпритульних, прибирають міста після масових заходів, доглядають об'єкти комунальної власності.

Відчуття захищеності вивільняє енергію на види діяльності, що не пов'язані безпосередньо з виживанням. Працівники сучасної економіки та сектора послуг переважно контактують з людьми та мають справу з ідеями, вони діють в ситуаціях, де нестандартне мислення та самостійні судження є необхідними умовами. Все більшого значення набувають здатність креативно мислити та продукувати оригінальні ідеї. Глобалізація інформаційного простору дозволяє безперешкодно отримувати інформацію відповідно до власних інтересів та потреб. Зростання освіченості людей, підвищення вимог інформаційного характеру у сфері економічної діяльності та поширення знань через засоби масової інформації роблять людей більш незалежними в інтелектуальному плані, що зменшує обмеження свободи вибору.

Р. Інґлегарт та К. Вельцель [5] корелюють високий рівень освіти з достатнім рівнем матеріальної забезпеченості. Вони роблять висновок, що впевнена у матеріальному добробуті та освічена людина фізичне виживання сприймає як даність, а тому високо цінує незалежність, свободу вибору та самовираження. Практично у всіх країнах, де проводилися соціологічні опитування за програмою „World value service», люди з університетською освітою надають самовираженню більшого значення, ніж населення в цілому. Формуванню сучасного світогляду сприяє не тільки особиста захищеність і незалежність. Свою роль тут відіграє й переважаюча в суспільстві атмосфера.

Інґлегарт і Вельцель [5] зауважують на тому, що виникнення постіндустріального суспільства зумовило до більшої свободи у соціальних стосунках. Сучасна „економіка послуг” будується на принципах, прямо протилежних дисципліні та стандартизації, на яких будувалася повсякденна діяльність людей індустріального суспільства. В індустріальну епоху система масового виробництва впровадила жорсткий централізований контроль над робочою силою; працівники були об'єднані в згуртовані колективи, що вимагало від людей бути „всі, як один”. У постіндустріальному суспільстві переважає відхід від стандартизації в господарському та суспільному житті.

Гнучка організація заснованої на послугах економіки та заохочувана нею самостійність працівників поширюються на всі сфери життя: контакти між людьми все більше звільняються від зв'язків, що накладаються приналежністю до щільно згуртованих груп, дозволяючи без перешкод встановлювати та розривати соціальні контакти. У традиційному суспільстві, де виживання людей залежало від взаємодопомоги, нагальною була потреба у родинній солідарності. Сьогодні сімейні відносини підтримуються завдяки внутрішній потребі любові батьків до дітей та дітей до батьків. Загалом у суспільному просторі соціальні контакти будуються не за принципом необхідності, а на основі симпатії за власним вибором. Це надає людям бі-

льшу незалежність, послаблює соціальні обмеження свободи вибору.

Цінності становлять собою прийнятне загальне уявлення про бажане та небажане для суспільства, є визначальними для стилю життя. Смесложиттєва функція цінностей перетворює їх на потужний мотивуючий регулятор поведінки. Дослідники підсумовують, що, по-перше, домінуючі ціннісні орієнтації відповідають переважаючим життєвим умовам. По-друге, зі зміною умов життя змінюються й ціннісні орієнтації. Проте, зміни відбуваються не миттєво, для формування нових ціннісних установок, які б відповідали новим життєвим реаліям, та їх прийняттю суспільством потрібен досить тривалий час. Тут є свої особливості: представникам старшого покоління важко відмовлятися від глибоко засвоєних звичок і світогляду, отож, провідником змін завжди є молоде покоління. Так відбулося й при переході від цінностей виживання до цінностей самовираження, що стало результатом культурних трансформацій, які поступово перетворювали системи цінностей в багатьох країнах.

Висновки і перспективи (Discussion). Індустріалізація ознаменувалася переходом від традиційних цінностей до секулярно-раціональних, а з виникненням постіндустріального суспільства відбувся перехід від цінностей виживання до цінностей самовираження.

З переходом від традиційного до модерного суспільства не відбувається переходу до глобальної уніфікованої культури. Натомість, культурний спадок демонструє, за висловом Р. Інґлегарта та К. Вельцеля, „вражаючу стійкість” [5]. Культурно-історичні традиції, зокрема релігійні, продовжують визначати поведінку людей. Змінюється форма релігії: місце інституціоналізованої догматичної релігійності займають індивідуалізовані духовні запити, що задовольняють потребу в осмисленні існування в сучасному суспільстві.

Утвердження цінностей самовираження перетворює модернізацію на процес людського розвитку, веде до формування гуманістичного суспільства нового типу. Свобода вибору й емансипація визначають всі сфери життя, від політики до виховання дітей, стосунків між статтями, мотивації до праці, релігійної орієнтації та громадянської активності. У сфері політики поширення постіндустріальних цінностей веде до послаблення авторитету влади акцентує на участі людей у суспільному житті та самовираженні. Цей процес людського розвитку призводить до посилення у суспільстві вимог демократизації.

Виявлено, що логіка ціннісних змін пов'язана зі зміною поколінь. Кожне нове покоління реагує на соціальні трансформації впровадженням нових цінностей, що відрізняються від вартостей попередніх поколінь. Отож, агентами змін світоглядних орієнтирів у суспільстві завжди виступають молоді люди.

Стосовно подальшого дослідження питання про цінності, воно виявляється важливим у зрізі розвитку українського суспільства. Я. Грицак акцентує на тому, що суспільні зміни пов'язані з змінами цінностей. Сподівання слід покласти на „прихід до влади мотивованої й освіченої еліти, ... що... може вплинути на зміни цінностей і водночас вивести країну на іншу траєкторію історичного розвитку” [2, с.337].

Список використаних джерел

1. Вігандт, К. Післямова / К. Вігандт // Культурні цінності Європи / За ред. Ганса Йонаса і Клауса Віганда. - К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2014. – С.543-546. (Бібліотека Європейського Форуму)
2. Грицак, Я. Хто такі українці і чого вони хочуть? / Я. Грицак // Страсті за націоналізмом: стара історія на новий лад: есеї/ Ярослав Грицак. – Київ: Критика, 2011. - С.321-340.
3. Грицак, Я. Цінності / Я. Грицак // Лекція з курсу „Вибрані питання європейської історії” - доступна за адресою:
https://courses.prometheus.org.ua/courses/UCU/History001/2016_T1/courseware/1aec8ce260044b7a9be594ce2aaec82/749e49574e174135a226fe64f31baeca/
4. Йонас, Г. Культурні цінності Європи / Г. Йоас // Культурні цінності Європи / За ред. Ганса Йонаса і Клауса Віганда. - К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2014. – С.7-35. (Бібліотека Європейського Форуму)
5. Инглхарт, Р. Пересмотренная теория модернизации / Р. Инглхарт, К. Вельцель // Модернизация, культурные изменения и демократия: Последовательность человеческого развития /ред. Ю. Кузнецов; пер. с англ. М. Коробочкин. - М.: Новое издательство, 2011. - Гл. 1. - С. 31-78. - (Библиотека Фонда «Либеральная миссия»).

6. Томе, Г. Ціннісний поворот у Європі з погляду емпіричних соціальних досліджень / Г.Томе // Культурні цінності Європи / За ред. Ганса Йонаса і Клауса Віганда. - К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2014. – С.409-469. (Бібліотека Європейського Форуму)

References

1. Wigandt, K. (2014). Pisliamova [Postwar]. Kul'turni cinnosti Yevropy` [Cultural Values of Europe]. Kyiv, Dux i litera.
2. Hrytsak, Ya. (2011). Khto taki ukraintsi i choho vony khochut? [Who are the Ukrainians and what do they want?]. Strasti za natsionalizmom: stara istoriia na novyi lad: esei [Passion for nationalism: old history to a new way: essays]. Kiev, Criticism.
3. Hrytsak, Ya. (2016). Tsinnosti [Values]. Lektsiia z kursu "Vybrani pytannia yevropeiskoi istorii" [Lecture on the course "Selected Issues of European History"]. Lviv https://courses.prometheus.org.ua/courses/UCU/History001/2016_T1/courseware/1aec8ce260044b7a9be594ce2aaec82/749e49574e174135a226fe64f31baeca/
4. Joas, G. (2014). Kulturni tsinnosti Yevropy [Cultural Values of Europe]. Kul'turni cinnosti Yevropy` [Cultural Values of Europe]. Kyiv, Dux i litera.
5. Inglehart, R., Welzel, Ch. (2005). Modernization, Cultural Change, and Democracy: The Human Development Sequence. New York. Cambridge University Press.
6. Томе, Н. (2014). Tsinnisnyi povorot u Yevropi z pohliadu empyrychnykh sotsialnykh doslidzhen [Valuable turning point in Europe from the point of view of empirical social studies]. Kul'turni cinnosti Yevropy` [Cultural Values of Europe]. Kyiv, Dux i litera.

ЦЕННОСТНЫЙ ПОВОРОТ В ПРОЦЕССЕ ПЕРЕХОДА ОТ ТРАДИЦИОННОГО К МОДЕРНУМУ ОБЩЕСТВУ (ПО Р. ИНГЛЕГАРТУ И К. ВЕЛЬЦЕЛЮ)

И.Г. Сидоренко,

Аннотация. В статье на основе эмпирического материала, обработанного американскими социологами Р. Инглегарт и К. Вельцелю, прослежена трансформация ценностей, сопровождающих процесс перехода от традиционного к современному обществу. Учитывая тот факт, что в разных отраслях социо-гуманитарного знания существуют свои подходы к определению ценностей, исходным стал общий для всех критерий восприятия ценностей, а именно, эмоциональная составляющая.

При рассмотрении вопроса о ценностях внимание сосредоточено на двух положениях. Первое заключается в том, что социально-экономическое развитие приводит к закономерным изменениям в культурной и политической жизни. Рассмотрено, что, несмотря на ценностный поворот, традиционные ценности продолжают определять развитие обществ.

Во втором положении говорится о том, что культурные изменения в процессе модернизации являются нелинейными. Индустриализация ведет к секуляризации. Постиндустриальное общество на первый план выдвигает ценности самовыражения. Утверждение ценностей самовыражения способствует формированию гуманистического общества нового типа.

Выявлено, что логика ценностных изменений связана со сменой поколений. Каждое новое поколение предлагает свои ценности, отличающиеся от ценностей предыдущих поколений. Развитие общества зависит от того, какие ценности выбирает в качестве желаемых наиболее продуктивная часть общества - представители молодого поколения.

Ключевые слова: теория модернизации, ценности, постиндустриальное общество, культурные изменения, ценности самовыражения, свобода выбора, образование.

VALUE TRACKING IN TRANSITION FROM TRADITIONAL TO MODERN SOCIETY (BY R. INGLEGART AND K. WELZEL)

I.G. Sydorenko

Abstract. In the article, based on the empirical material collected by American sociologists R. Inglehart and K. Welzel, traces the transformation of values that accompany the process of

transition from the traditional to the modern society.

Taking into account the fact that in different branches of socio-humanitarian knowledge there are their approaches to the definition of values, we proceed from the common criteria for the perception of values, namely, the emotional component. Values are something extraordinarily addictive and important. They form the idea that they are worthy of aspiration. Through the prism of values, we value our desires as worthy or not worth pursuing.

When considering the issue of values, attention is focused on two provisions. The first is that socio-economic development leads to logical changes in cultural and political life. It is considered that despite the value turn, traditional values continue to determine the development of societies. Values change, but at the same time they continue to reflect the historical heritage of society. In particular, it was found that in the transition to industrialization the role of religion is weakening, but the value of spiritual needs is intensified. Although traditional churches lose authority, religion continues to fulfill its function. One of them is to give orientation and a sense of security in an unreliable world. Being secure and secure, people still ask existential questions and issues of moral choice. Euthanasia, suicide, abortion, attitude towards hopelessly sick people, the elderly - the list of these issues makes us think about the misfortunes and tragedies of our lives, about suffering and illness, about our duties. And, accordingly, think about the central philosophical problem - the problem of life and death.

The process of modernization has given humanity unprecedented opportunities to influence the nature, allowing it to even destroy life itself on the planet. Understanding this makes people respect for life in all its manifestations and confidence in the need to restrict scientific thought. As a result, there are new forms of spiritual life, many of which are related to the idea of a new equilibrium between man and nature. Most clearly, all this manifests itself in disputes about the ethical aspects of genetic engineering, biotechnology and other technical innovations.

The second position states that cultural changes in the process of modernization are nonlinear. Industrialization puts the beginning of secularization. Post-industrial society puts forward the values of self-expression. The assertion of the values of self-expression leads to the formation of a new type of humanistic society. Freedom of choice and emancipation determine all spheres of life, from politics to family relationships. In the sphere of the policy of the spread of post-industrial values, it leads to weakening of the authority of the authorities, emphasizes the participation of people in public life and self-realization. This process of human development leads to the strengthening of the demands of democratization in society.

Emphasizing the values of self-expression does not mean that material aspirations lose relevance. But prevailing economic benchmarks are gradually being revised. In postindustrial societies the conscious attitude towards consumption is becoming more widespread. Those for whom values of self-actualization are important, seek to be socially engaged, to show high social activity, to help socially unprotected social groups.

The growth of people's education, increasing information requirements in the field of economic activity and the dissemination of knowledge through the media make people more intellectual in their own right, thus reducing the freedom of choice.

It is revealed that the logic of value changes is associated with the change of generations. Each new generation offers its values that are different from the values of previous generations. The development of society depends on what values are chosen as the desired most productive part of society - representatives of the younger generation.

Keywords: *theory of modernization, values, post-industrial society, cultural changes, values of self-expression, freedom of choice, education.*